

TRŽIŠKI RAZGLEDI

Leto IV (1997) št. 1-3 (31)

JANUAR-MAREC 1997

Cena 70.- SIT

UVODNIK PRIŠLA JE POMLAD...

Res je, 20. marca 1997, točno ob 14. uri in 55 minut se je pričela pomlad. Sredi letos mrzle zime smo jo težko pričakovali, še bolj pa je naše zimske mesece napolnjevalo upanje po politični pomladi, ki bi v deželo prinesla poštenost, pravičnost in nove možnosti.

Po nekaj mesecih "utrujanja" s preštevanjem kdo ima oz. bi lahko imel več glasov v parlamentu, sta se v skupni vladi znašli Liberalna demokracija in Slovenska ljudska stranka. Zlata sredina in uravnovešenost, kot pravijo nekateri, drugi pa, presenečeni ob dejstvu, da beseda ne velja nič in da papir vse prenese, so se umaknili v opozicijo - čakati na boljše čase.

S prvimi lepimi dnevi sušča smo že skoraj pozabili na dnevno politiko, ki dobiva prvi udarec s tem, da Slovenije verjetno ne bo v prvem krogu vključenih v NATO (kar bi nam zagotavljalo varnost pred našimi nekdanjimi brati in "vzhodnim medvedom"). Bolj nas zanimajo druge stvari: razmere v podjetju, delo na vrtu, športni dogodki in bližajoči se prazniki.

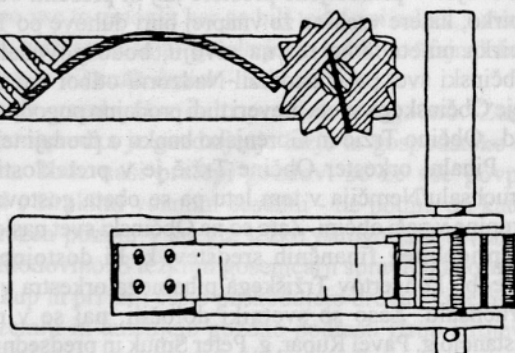
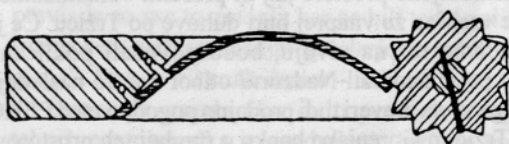
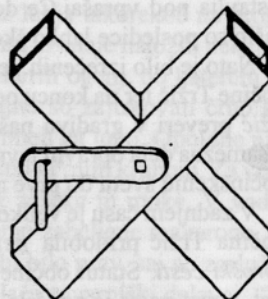
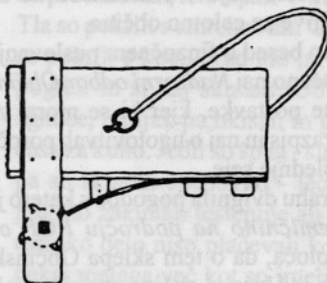
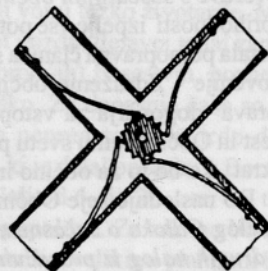
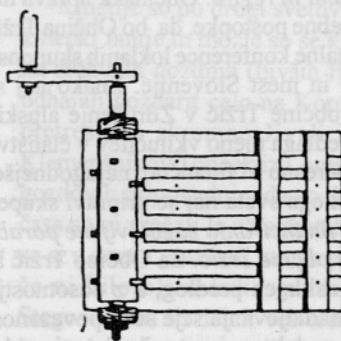
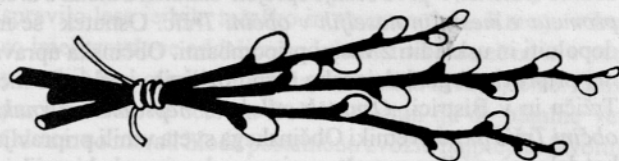
V PEKO se je po skoraj dveh desetletjih vrnil nekdanji direktor Janez Bedina. Zastavil je optimistično, podjetje je dobilo januarske plače, glavno besedo pa bosta ponovno imela država in banka. Kakšen bo rezultat, ne vemo, upamo lahko le na najboljše.

Po pogodbi med Občino, PEKO Tržič in Gorenjsko banko Kranj je Občina Tržič od PEKO pridobila del prostorov, ki jih je prej zasedal PUR. Selitev ekološko nevarne dejavnosti iz strogega mesta je na vsak način pametna poteza, zanimivo pa je, da se bo v izpraznjene prostore yselila muzejska zbirka "Jamski človek". Kaj res ni bilo nikogar, ki bi s kako proizvodno ali storitveno dejavnostjo napolnil te prostore in s tem zaposlil več ljudi kot jih lahko zaposluje vzdrževanje neke muzejske zbirke, ki naj bi po županovih besedah v Tržič privabila kar 60.000 ljudi letno. In ko bi bilo to vsaj res!?

Sicer pa se spet lahko veselimo uspehov tržiških športnikov: zmage Andreje Grašič na tekmi svetovnega pokala v biatlonu, mladinskega svetovnega prvaka Romana Perka in mladih dveh sankočev. Poleti v Planici, kamor se je preteklo soboto in nedeljo poleg mladih skakalcev SK Trifix Tržič preselilo vsaj še sto tisoč Slovenk in Slovencev, pa so tako in tako že naš nacionalni ponos.

Vsem materam voščim ob materinskem dnevu, vsem skupaj pa želim vesele in blagoslovljene velikonočne praznike.

JANA PRIMOŽIČ

TRŽIŠKE RAGLJE

IZ VSEBINE:

UVODNIK - PRIŠLA JE POMLAD
S SEJ OBČINSKEGA SVETA
SLADKOVODNE RIBE ZA PREHRANO NEKOČ IN DANES
KAMNITI STRAŽAR - ACONCAGUA
SPOMINI NA ORANJE ZASNEŽENIH CEST
TRŽIŠKO NAREČJE
KULTURA
AKTUALNO

19. redna seja
OBČINSKEGA SVETA

je bila 26. februarja 1997. Na njej so svetniki najprej sprejeli zapisnike 18. redne seje z dne 11.12.1996, nadaljevanja 18. redne seje z 18.12.1996 in zapisnik 7. izredne seje z 23.12.1996. Sejo je v odsotnosti predsednika Občinskega sveta vodila podpredsednica dr. Šimenko-Vodnjov.

Nato so sprejeli »takoimenovani« *Predlog B za zastavo občine Tržič* ter v prvo branje sprejeli osnutek *Odloka o ureditvi prometa v mestu in naseljih v občini Tržič*. Osnutek se mora dopolniti in uskladiti z vsemi pripombami. Občinska uprava pa naj pripravi pregled dejansko razpoložljivih parkirnih mest v Tržiču in v Bistrici. *Osnutek odloka o neprometnih znakih v občini Tržič* pa so svetniki Občinskega sveta vrnili pripravljalcu kot delovno gradivo z upoštevanjem vseh pripomb, ki so jih imeli svetniki.

V nadaljevanju je bila tema o *povezovanju Občine Tržič v povezave s sosednjimi občinami in regijo*. Občinska uprava naj v prihodnosti izpelje vse potrebne postopke, da bo Občina Tržič postala polnopravna članica stalne konference loklanih skupnosti Slovenije - Združenje občin in mest Slovenije. Enako naj se uprava dogovarja za vstop občine Tržič v Združenje alpskih mest in Občinskemu svetu predlaga njeno vključitev v članstvo takrat, ko bo to za občino interesno in finančno najugodnejše.

Do naslednje seje Občinskega sveta naj se pripravi skupen predlog *Odloka o začasnem financiranju zagotovljene porabe in drugih nalog iz proračuna občine Tržič*. Za Občino Tržič bi bilo najbolje, če bi se našel usklajen predlog, a z odsotnostjo delavcev Občinske uprave z nadaljevanja seje se ta povezanost postavlja pod vprašaj. Če do sodelovanja v prihodnosti ne bo prišlo so posledice lahko škodljive za celotno občino.

Nato je bilo izrečenih veliko besed o finančnem poslovanju Občine Tržič ter na koncu odločeno naj *Nadzorni odbor Občine Tržič* preveri v gradivu našete postavke, kjer bi se moral za posamezna dela opraviti javni razpis in naj o ugotovitvah poroča Občinskemu svetu do prve naslednje seje.

V zadnjem času je veliko prahu dvignila pogodba s katero je Občina Tržič pridobila *nepremičnino na področju PGP ob Koroški cesti*. Statut občine določa, da o tem sklepa Občinski svet, zopet pa se je zgodilo, da je Uprava občine stvari urejala po svoje. V pridobljene prostore naj bi preselili »umetnostno« zbirko, katere vsebina že vnaprej buri duhove po Tržiču. Če je zbirka umetnostno res na nivoju, bodo povedali poklicani, Občinski svet pa je zadolžil Nadzorni odbor naj do naslednje seje Občinskega sveta preveri tudi prodajno pogodbo med PEKO d.d., Občino Tržič in Gorenjsko banko o prodaji teh prostorov.

Pihalni orkester Občine Tržič je v preteklosti gostoval v Bruchsalu/Nemčija v tem letu pa se obeta gostovanje njihove skupine v naši občini. Zato so na Občinski svet naslovili prošnjo za pridobitev finančnih sredstev, ki bi dostojno omogočila izvedbo koncertov Tržiškega pihalnega orkestra v Tržiču in v Bruchsalu. Zaso so svetniki določili, naj se v roku 14 dni sestanejo g. Pavel Rupar, g. Peter Smuk in predsednik Pihalnega orkestra in se dogovorijo o sami organizaciji praznovanja in o višini sredstev, ki so potrebna za aktivnost ob *praznovanju 70-letnice Pihalnega orkestra Tržič*.

V okviru te točke je bila seja ob približno 21. uri tudi prekinjena, nadaljevala naj bi se čez teden dni, a se je zaradi odsotnosti več članov Občinskega sveta nadaljevala šele čez 14 dni.

TRŽIŠKI
RAZGLEDI

NADALJEVANJE
19. redne seje
OBČINSKEGA SVETA

dne 12. marca se je Občinski svet zbral na nadaljevanju seje, začete 26. februarja. Sejo je vodil predsednik dipl. ing. Peter Smuk.

Veliko prahu je v mestu sprožila že nekaj časa napovedovana sprememba občinskega statuta, kjer naj bi se določilo, da je župan Občine Tržič dolžan opravljati svojo nalogo profesionalno. Sedaj je to prepuščeno samo njegovi odločitvi, težak položaj občine in številni problemi pa zahtevajo na tem mestu človeka, ki bi se delu posvetil profesionalno. Sedanji župan, kot vemo opravlja poklicno zadolžitev poslanca Državnega zbora RS. Po dokaj burni razpravi je Občinski svet z dvotretjinsko večino sprejel *predlog spremembe statuta občine Tržič* kot osnutek. Nato je Občinski svet preoblikoval osnutek v predlog sprememb statuta Občine Tržič in ga kot takega obravnaval v drugi fazi.

Skladno z glasovanjem (17 glasov ZA in 2 vzdržana) je Občinski svet Občine Tržič sprejel sklep, da se črta tretja alineja 33. člena Statuta Občine Tržič. Po sprejeti spremembi mora Občina Tržič imeti profesionalnega župana. S p r e m e m b a statuta pa naj se objavi v Uradnem listu Republike Slovenije in prične veljati naslednji dan po objavi.

Naslednji sprejeti sklep se glasi: s Sprejme se osnutek Odloka o prenehanju veljavnosti dela *Odloka o lokacijskem načrtu mestne obvoznice Tržiča*. Tajništvo Občinskega sveta in Odbor za prostor in okolje naj preveri možnost nadaljne procedure za izboljšanje odloka. Polega tega naj se v času od osnutka do predloga sestanejo g. Brilly, g. Pavel Rupar, G. Peter Smuk, in g. Markič. S tem od profila 7 (križanje nove povezave z Blejsko cesto) navzgor ni do spremembe prostorskih dokumentov mogoče graditi t.i. obvoznice. Dokončala se bodo dela, ki se opravljajo sedaj ter bo tako do Zdravstvenega doma urejen nov dostop. Zato so neresnične govorice o podiranju mostov in podobno, ker se noben most pač ne bo podiral.

Za predstavnika občinskega deleža občine Tržič na skupščini Radia Tržič so svetniki imenovali g. Borisa Tomazina.

Občinski svet je potrdil *stanovanjsko komisijo* v naslednji sestavi: *Alenka Kavčič*, pravnica v Občinski upravi / *Mirko Razingar*, predstavnik Stanovanjske zadruge Gorenjske / *Mitja Slapar*, svetnik Občinskega sveta Občine Tržič / *Jožko Kuhelj*, svetnik Občinskega sveta Občine Tržič, *Tomaž Meglič*, predstavnik SGP Tržič

Za *novega člana Nadzornega odbora občine Tržič* se je s sklepom Občinskega sveta imenoval g. *Evgenij Valjavec*, rojen 21.12.1929, upokojen ekonomist, Cesta Kokrškega odreda 19, Križe.

Sprejeta sta bila še dva sklepa v naslednjem besediluč »Občinska uprava naj seznaní Občinski svet z *aktivnostmi na področju enegetske politike* v občini in hkrati daje pobudo, da se združi delovanje občine Tržič in upravne enote. Občinska uprava naj do 10. aprila 1997 odgovori kako je z že razpisano *koncesijo za plinifikacijo Bistrice*. Namen tega je, da občina kandidira za republiška sredstva, ki so na razpolago v te namene. Občinski svet je tudi predlagal, da se v proračun občine Tržič za leto 1997 zagotovijo sredstva za izdelavo projekta.

Občinski svet zadolžuje občinsko upravo, da pripravi pismen odgovor na pobudo Gozdnega gospodarstva Kranj za oceno ustavnosti in zakonitosti *Odredbe o plačilu povračila za čezmerno uporabo lokalne ceste LC 7807 na relaciji Slap - Jelendol.*«

Ustavno sodišče se namreč ne strinja z zadnjim sklepom, ki ga je predlagla občinska uprava.

Med sejo župan in sodelavci niso bili prisotni na seji (sejali so v svojih prostorih) ter s tem žal napovedali dodatne zaplete.

ZIMSKO SPRAVILO LESA - NEKDAJ

V Lomu so nekdam spravilo lesa iz višinskih gozdov večinoma opravljali pozimi. Na takih strmih gozdnih področjih, kjer ni bilo dobro nadelanih gozdnih poti, prevoz s štirikolnim vozom niti ni bil možen. Jeseni je bil les že posekan. Omlajene hlode so potegnili do vlake (žlebaste vdolbine v tleh), jih porinili navzdol, da so zdrčali do določenega mesta, od koder jih je bilo na najbolj pripraven način povleči na kup hlodovine. Na tem zbiralšču je les počakal do zime, da je zapadlo dovolj snega. Na zasneženih poteh je bil potem prevoz hlodovine lažji in še manj so se poškodovale debela med prevozom. Hlode so naložili na posebno močne sani in jih speli z narbo (žlajdro - verigo za spenjanje), v sani so vpregli konja ali vola. Prevoz s sanmi pa včasih ni bil možen. Tedaj so za prevoz hlodov uporabili krtiče t.j. kratke široke in močne sanice, na katere so privezali prednji del debel; pretežni del hlodovine pa je dobro spet z verigami drsel po snežini za zaviranje, t.j. žlajdrami in coklami, katere so podlagali pod sani ali hlode. Nekoč se je zgodilo, da je konj s tovorom vred zdrsnil na poledeneli poti po bregu navzdol. K sreči se je konj nepoškodovan kmalu ustavil ob neki smreki.

Kmetovanja ni bilo brez vlečnih živali, zato je imel kmet do teh svojih pomočnikov lep, da ne rečem, celo spoštljiv odnos. Konja so že ob štirih zjutraj nakrmili, da ni šel lačen na dolgo in težko pot. Za zimske razmere so bili podkovani s posebno podkviyo z dolgimi žbicami, katere so preprečevale zdrs na zaledeneli poti. Krmo za konja: seno, koruzo in oves so vzeli tudi s seboj. Konja so pokrili s kocem, ko je stal v snegu in mu na vse načine pomagali pri prevozu težkih tovorov v težavnih razmerah.

Za zimsko spravilo lesa se je tudi kmet primerno oblekel in opremil. Nekdam so bila njegova običajna oblačila: obvezne dolge spodnje hlače, kake raševinaste hlače, debela bombažna porhanasta srajca, volnen sviter, na to pa nadet lajbič. Ni smelo manjkati tudi pokrivalo: klobuk s širokimi krajci. Noge je vtaknil v nogavice spletene iz domače volne. Tudi gojzertji - težko visoko obuvalo, okovano z železnimi žbicami, so bili narejeni doma iz úkože, prepojeni in natrti z lojem ter svinjsko mastjo, da niso bili premočljivi.

Zjutraj pred odhodom se je do sitega najedel z ocvirki zabeljenih žgancev in na vrh popil vročo, črno Kneippovo kavo. S seboj v gozd je največkrat vzel in med delom použil le kos črnega kruha in slanine, ter se okrepečal s požirkom žganja. Po celodnevem težaškem delu se je na noč vrnil domov. Zjutraj zarana pa spet hajdi v gozd, dokler ni bil posekani les spravljen do doma ali pripeljan na žago.

Kmetje v Lomu so takorekoč živeli od lesa. Žagali so ga sami na svojih lastnih žagah na vodni pogon, ki so stale ob vodi Lomščici, izkoriščajoč njen velik vodni padec. Švojčas je v Spodnjem Lomu delovalo kar šest žag, v Zgornjem Lomu pa vsaj pet. Žage so poimenovali po domačih imenih domačij. Gledano proti toku navzgor je bila najprej Španova žaga, ki je imela celo stalno zaposlenega žagarja Lojzeta Tišlerja. Pri mostu je bila postavljena Štormanova žaga, ob Nackovi kmetiji pa Nackova. Žerovčeva žaga so imeli v solastništvu poleg Žerovčevih še Robežovi, Zabrnkovi in Joževčevi; uporabljali so jo po dogovoru vsak en dan v tednu. Blažunova žaga je služila tudi Gregornovim, Miklavževa pa Jeretovim in Zrimškovim. V Zgornjem Lomu pa so bile: Pavšelnova, Hlačmanova, Anžiceva, Hrušova in Žitnikova žaga. Na deske

nažagan les so uporabljali doma za najrazličnejše potrebe ali ga prodajali mizarjem. Žagana ali obtesana lesena bruna so imeli za tesarska dela, druge vrste lesa pa za kolarske izdelke. Klaftre bukovih drv so prodajali meščanom v Trziču. Les so vozili tudi na Slap v tovarno lepenke. Odpadni les so uporabljali doma za drva. Z žaganjem pa so nastiljali živini. Nič ni šlo v izgubo.

Gojili in izkoriščali so svoje gozdove ter z njimi smotrno gospodarili in nikoli sekali v frate. Sečnja, podiranje drevs in spravilo lesa je bilo težaško in nevarno delo. Kmetje v Lomu so imeli gozdove oddaljene od doma tudi po več ur in v strmih pobočjih Kokovnice, Storžiča, Javornika in Konjščice. Gozdne parcele so imeli celo na Dolinsko stran tja do planine Vetrh. Od tam so morali hlode posamično zvoziti najprej na Javorniški preval (Strmec) in potem šele v Lom. Silno zahtevno je bilo tudi spravilo lesa izza Maljevca, ki leži pod Velikim in Malim Javornikom.

Kmetije so po drugi svetovni vojni težko životarile. Mnogi kmečki fantje in možje so se kot gozdni delavci tedaj zaposlili na državnih gozdnih (bivših Bornovih) posestvih, pozneje pa odhajali gozdarit celo na Koroško. Za današnje čase so tedaj pretresljivo skromno živeli in nepredstavljivo trdo delali. Klemenšnikov Tonček iz Loma, ki je delal po vojni v Bornovih gozdovih pripoveduje, da so delali od 6. do 20. ure, oz. toliko časa so se vračali le ob sobotah popoldne. Za zasilno bivališče so si v gozdu postavili ute, jo pokrili z velikimi plahtami lubja, če ni bilo blizu kake gozdarske ali oglarjeve kočje. Pod Stegovnikom so delali ves teden tudi v zimskem času in celo še pred novim leto spali v uti iz lubja takorekoč na prostem. Tla so pokrili s smrekovimi vejami in nanje naložili nekaj sena, se pokrili s koci, pred uto pa zakurili ogenj, ob katerem so se pogreli in si kaj skuhal. Običajno so zajtrkovali črno kavo, žgance, odlijak pa okisali in ga imeli za juho. Opoldne ni bilo časa za kuho. Jedli so špeh - slanino s črnim kruhom. Za večerjo pa so skuhal špehovko - jed iz zaseke in moke. V vodo ali juho so zakuhali testenine ali samo zabeljene makarone. Tako težaško delo niso plačevali kot bi bilo prav, saj so zaslužili le nekaj malega več kot so imeli plačo tovarniški delavci. "Toda minilo je," zaključuje svojo pripoved Klemenšnikov Tonček in pravi, da so vse to zmogli, ker so bili tedaj vsi mladi, navajeni trdega dela, večči golcanja - gozdarjenja in bili so "fajn delovna ekipa". Dan je bil enak dnevu - toda mrzel.

Danes je gozdarsko delo povsem drugačno. Zaradi tehničnega napredka je gozdarjenje lažje in gospodarsko bolj učinkovito. Toda naši prelepi gozdovi so že vse povprek prepreženi s širokimi voznimi cestami - ne potmi, po katerih vse leto, razen pozimi v snegu, težko natovorjeni tovornjaki odvažajo hlodovino. S težkimi goseničarji spravljajo posekano drevje na kup in pri tem često poškodujejo drevje, ki je ostalo, rijejo po zemlji in uničujejo gozdno podrast. Hrup strojev in žag plaši divjad, ki nima potrebnega miru. Povzročajo ga tudi osebni avtomobili, ker nekateri ljudje, kot da ne znajo več hoditi v hribe in se raje vozijo v planine. Žag na vodni pogon na poti v Lom popotnik ali planinec ne vidita več, ker so žal vse segnile in razpadle. Zadnje je pokopal naš malomarni odnos do kulturne dediščine. Nekdo je predlagal, da bi bilo v Lomu potrebno postaviti vsaj eno žago na vodni pogon, ki bi predstavljala muzejsko, če ne tudi praktično vrednost. Ublažiti bi morali tudi rane prizadejane gozdu s takojšnjo omejitvijo gradnje novih gozdnih cest, omejitvijo avtomobilskega prometa in očuvati gozd pred brezvestnim nasiljem strojev ter ljudi. Zadnji čas je, da se kaj ukrene in s tem pomaga ohraniti naše prelepe gozdove.

METKA KAVČIČ - ROBEŽEVA

SPOMINI NA ORANJE
ZASNEŽENIH CEST
- NEKDAJ

Letošnja zima nam je že v svojem začetku nasula kar dovolj snega z dežjem, z žledom pa oklenila drevje. Ceste so bile močno zasnežene, ponekod poledenele, hišni žlebovi okrašeni z ledenimi svečami, ki so ogrožale pešce in avtomobile. Mediji so dnevno poročali o polomljenem drevju, porušenih električnih stebrih in drogovi, potrganih telefonskih in električnih vodih. Številnim nesrečam je botrovala zima, poleg te pa še neprimerna opremljenost vozil, neprevidnost, alkohol in še kaj. Vsi smo želeli, da bi bile glavne in lokalne ceste kar najhitreje splužene, posute s peskom ali soljo, za kar imamo dokaj sodobno mehanizacijo v primerjavi s tisto iz prve polovice tega stoletja.

Za spremembo ob vseh teh neprijetnih zimskih dogodkih se raje povrnimo v prvo polovico našega stoletja ter zaživimo ob skopih spominih nekaterih starejših ljudi iz Trziča in okoliških vasi, ki so nama pripovedovali kako so v njihovih mladih letih doživljali zasnežene ceste ali pa celo sodelovali pri oranju snega. To ne bo nobena strokovna obdelava in raziskava, pač pa le zbir odlomkov iz nekdanje zimske cestne problematike. K pisanju tega sestavka sta naju vzpodbudili dve fotografiji oračev iz zapuščine pokojnega **Franca Dovžana**, učitelja v Dolini.

Večina pripovedovalcev je bila mnenja, da so bile takratne zime v naših krajih precej "bolj snežene" in mraz "bolj suh". Pri tem omenjajo najstarejši leta 1929, 1942 in 1952, da so bile zime zelo hude in z veliko snega.

Ceste, ki so vodile v Trzič, so bile še makadamske in zelo malo obremenjene s pločevinastimi konji. Na njih smo srečevali vozarje (furmane) z raznimi vozili, ki so jih vlekli konji. V zimskem času so okovana kolesa voz zamenjale sani, in kot dobe avtomobili zimske gume, da jim ne drsi, so tudi konji dobili posebne podkve v ta namen; kovači so imeli v začetku zime dosti dela. Prek leta so cestarji ceste posipali in jih krpali z gramozem, pozimi pa so morali skrbeti, da so bile prevozne.

Kadar je ponoči zapadlo dosti snega, so prvo gaz napravili že delavci, ki so hodili "na ših" v Trzič. Vsi ti so priganjeli od Sv. Ane, Grahovš, Loma, Potarij, Puterhofa, Doline, Čadovelj, Trstenika, Povelj, Seničnega, Križev, Dupelj, Zadrage, Sebenj, Retenj, Podbrezj, Zvirč, Kovorja, Hudega, Leš, Sv. Neže, Bistrice in še bi lahko naštevali. **Francka Fržovarjeva** je pripovedovala, da jih je že samo iz Podbrezj priganjalo okoli deset. Med njimi tudi ona in sestra Ana, pa Bavantovi Johanca in Marica, Gradova Milena, Bohinčeva Marica in Pepca, Mežnarjev Ivan in še kdo. Kadar ni bilo vlaka Duplje Trzič, so gazile po dve uri v eno stran. Niso se pritoževale ampak so bile vedno vesele in večkrat med potjo prepevale. V tovarno so prišle mokre in premražene. Posebno hudo je bilo 1952, ko je zapadlo skoro dva metra snega.

Podobno se je godilo tudi drugim delavcem. Vsi so bili že od poti utrujeni, vendar so morali takoj začeti z delom, če so hoteli primeren zaslužek in obdržati službo. Tako je npr. **Purflar iz Povelj**, ki je delal v Peko, v zimskem času odhajal od doma že ob pol treh zjutraj, da je bil pravočasno ob šestih na delu, a se ni pritoževal. Podobno se je godilo Angeli iz Popovega, ki je delala v BPT. Imela je sicer malo krajšo pot, vendar za pešačenje še vedno predolgo, a je bila zadovoljna, da je imela delo. Delavci obredov z jutranjo pravo kavo niso poznali, razen če je kdo s seboj prinesel v steklenici kavo iz cikorijske (projo).

Nič dosti na boljšem niso bili otroci, ki so hodili v Trzič v osnovno, obrtno ali meščansko šolo. Zadnjih dveh na žalost že več desetletij nimamo. Lomljanskim otrokom so lajšali hojo v visokem snegu na poti v šolo, tako da je po dogovoru kakšen domačin zapregel konja, pritrtil na "krtič" (vozilo za vleko hlodov) hlod in ga s konjem vlekel po poti do Slapu; pri tem je hlod delal globoko gaz po kateri so otroci laže prišli v šolo.

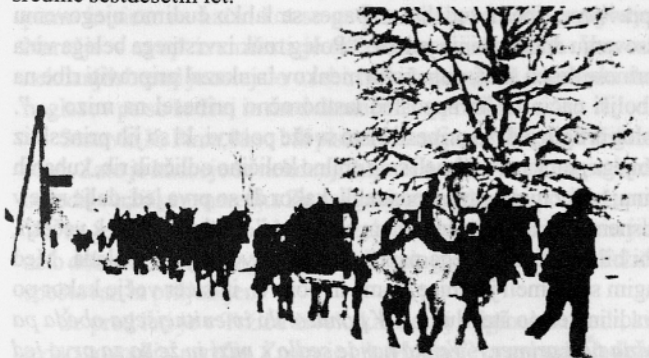
Naslednjo gaz so napravile ženice, ki so hitele v cerkev k jutranji maši; ta je bila že ob šestih zjutraj v neogrevani cerkvi.

Za ilustracijo sva zbrala le nekaj informacij o *organizaciji pluženja ali oranja snega na cestah*, takrat še z lesenimi plugi, ki jih je vlekel po več parov konj. Današnji mladi rod skoraj ne pozna te etnografske zanimivosti, ki se je spominjajo ali pa so v njej sodelovale starejše generacije s podeželja. Organiziranje oranja glavnih cest je bila dolžnost državnih cestarjev. Ti so po potrebi v vaseh sestavljali skupine oračev iz tistih posestnikov, ki so imeli doma konje. Pri visokem snegu je taka vleka štela do šest parov konj, ki so vlekli plug; ponekod so imeli še dva konja v rezervi. Med potjo so spremljevalci menjavali utrujene konje, predvsem tiste, ki so bili na čelu; orači pa so morali sestavljati take pare, ki so se ujemale. Za pokrivanje prepotenih živali so vzeli vozniki posebne konjske odeje-koce in posebne impregnirane plahte (ponekod so jim rekli cjohte, ki so jih nataknili na okovano konico komatov, da niso zdrsnili s konj. Nekateri orači so vzeli še vreče ali zobnice z ovsem in rezanico za krmljenje konj na počivališčih, zase pa vtaknili v žepe debelih ovčjih kožuhov malico in skrivoma stekleničko "domačega" za ogrevanje. Ko je bila zaprega nared, je cestar dal znak za odhod, biči so zapokali, vozniki zavpili, konji zahrzali in se napeli, pluženje se je začelo. Na čelu je lahko nekdo jahal ali pa peš vodil konje. Na vasi ali v mestu se je že od daleč slišalo kdaj vlečejo plug, kar je naznanjalo pokanje bičev in glasno priganjanje utrujenih konj. Sem in tja je padel tudi kak udarec po konjskih plečih ali nogah, ki ga je spremljala kakšna zabeljena beseda, ki so jo konji razumeli po svoje, poslušalci pa spet po svoje. Običajno so imele zaprege počivališče pri kakšni gostilni. Nekateri so konje izprgli, drugi so jih pustili kar v vpregi, le da so jim čez kadeče se hrbte vrgli plahto oz. koc. Pri tem so jih nahranili z rezanico in ovsem, jih napojili z vodo, ki pa ni smela biti mrzla. Oranje se je včasih zavleklo tudi ves dan, kar je bilo odvisno od dolžine ceste, ki so jo morali plužiti, od debeline snežne odeje, vrste pluga, od strmine ceste in od števila konj. Vmes so se seveda krepčali tudi orači.

Ne bova opisovala vseh pluženj, ampak bova navedla le nekaj spominov pripovedovalcev, začevši v današnjem Podljubelju oz. nekdanji Sv. Ani.

Šentancani so imeli v zimskih mesecih kar dosti opravka s čiščenjem ceste, posebno v tistem delu pod begunjskim plazom. **Viktor Kragl** piše, da je bil ta plaz dostikrat tako silno velik, da je porušil vse, kar mu je ustavljalo pot; množina prihrumelega snega pa včasih tako velika, da ga ni bilo mogoče prekidati in da so dostikrat pod snegom izvrtali predor, da ni promet čisto zastal. Zato so napravili tako imenovano "zimsko cesto" in se s tem izognili smrtni nevarnosti, da bi zasulo kakega potnika. V Avsto-ogrski to ni motilo mladeži, ki se je hodila sankat od prelaza vrh Ljubelja do Nemškega Petra, se vrnila na vrh in prisankala nazaj v Trzič. Če je bil visok sneg, je bil prehod prek Ljubelja po nekaj mesecev zaprt. Domačini pa so zorali cesto vsaj od rudnika pri Sv. Ani do Trziča, da je bilo mogoče pošiljati živo srebro kupcem, pa tudi pošta je morala delovati. **Anton Jelenc**, ki je postavil 1933. leta kočo prav na vrh prelaza, je sam poskrbel za prehodnost tega dela ceste in moral v visokem snegu kopati celo tunele.

Do leta 1952, ko je bila Sv. Ana še občina, je sama organizirala pluzenje ceste. Za to so poskrbeli cestarji. Eden od teh je bil Gašper Napret, pred njim pa Karel Zabovnik. Med letom je plug počival pri Žvircu in ko je bilo potrebno sestaviti zaprego, so posojali konje domačini, ki jih bomo imenovali kar po hišnih imenih. Predvsem so to bili Bohinc, Cecek, Divjak, Pstotar, Žnidar in Žvirč. S tremi pari konj so potegnili zaprti plug do cerkve, tam obrnili in z odprtim orali do Čegelš. Od 1952, ko je bila občina Sv. Ana priključena trziški občini, so pluzenje ceste prevzeli "Polanci". Tako so domačini imenovali prebivalce iz nižinskih vasi. To so bili Naklanci, Dupljanci, Žejanci, Zadražani in iz drugih vasi. Ti so ob visokem snegu priorali do Žnidarja - Ankeleta, tam izpregli konje, jih privezali v konjski štali, prekrili s "cjohtami", nahranili z rezanico in ovsem, v gostilni sebe okrepčali z vročim "zabeljenim" čajem in včasih ves dan čakali, da je nehalo snežiti. Običajno pa so počivali le kaki dve uri, nakar so potegnili plug do cerkve in se vrnili. Včasih so pustili plug kar pri cerkvi in odjahali domov. Če je sneg ponovno padel, so Polanci prihajali nazaj in orali cesto navzdol, do vrha Ljubelja pa so skidali sneg na cesti. Na fotografijah iz zapuščine se lepo vidi plug, ki ga vleče več parov konj, te vodi eden od oračev, dočim so drugi zadaj na plugu, da je bil bolj obtežen. Na drugi sliki je pokazano pluzenje v povratni smeri. Pri tem nekateri spremljevalci jahajo, zadaj pa vidimo dva rezervna konja. Ta način pluzenja je trajal nekako do sredine šestdesetih let.

Žalosten del historiata pluzenja in čiščenja cest predstavlja delo kaznjencev v ljubeljskem taborišču 1943-45. Gaston Charlet o tem piše v svoji knjigi Kaznilnica v snegu, iz katere povzemamo le kratak odlomek:

"Februar 1944! Že pet mesecev sneži v debelih kosmih. V šestih urah so gradbišča zametena in neuporabna, prav tako ceste speljane v taborišče. Zdaj zvoni že ob treh (zjutraj op.p.). Polovica moštva vsake barake se mora naglo obleči in podvizati ven. Cesta št. 333, ki se vije na vrh Ljubelja, je strateška cesta in jo je treba stalno čistiti. Zato smo zaradi nepretganega meteža podvrženi dodatnemu mučenju. Lopate so čez noč ostale zasajene v kupe, ki smo jih bili napravili zvečer. V zimskem vetru so ti kupi poledeneli. Noge se udirajo do kolen. Sneg sili v gola stopala v coklah, ki niso dosti zvezane z ostanki trakcev. Esesovci zahomotani v podložene plašče in obuti v posebne škornje z grožnjami in tuljenjem priganjajo sužnje, ki so oblečeni v žalostne cape z modro belimi progami. Če se ti prilepi na podplate sneg in se zato počasi premikaš, ali če ti roke odrevenijo od mraza, ti pomagajo s puškinim kopitom ali bičem. Gorje ti, če zaostaneš! Psi, ki so jih spustili z vrvic, so nared, da ti zasadijo čekane v gleženj..."

Tako Gaston! Otroci, ki so takrat hodili in osnovno šolo pri Sv. Ani, so skozi šolska okna videli vrsto kanznjencev, ki je vlekla težek plug in tako orala cesto...

Na glavno cesto Kranj - Duplje - Trzič - Ljubelj so priključene tudi lokalne poti iz bližnjih vasi in zaselkov, ki jih je bilo potrebno pozimi splužiti.

Prinčev Peter iz Gojzda se spominja, da je bilo včasih v tej vasi najmanj petnajst konj in da je njegov oče, če je bilo potrebno napraviti pot v visokem snegu, vstal že ob štirih zjutraj, zapregel konja v krtič naložen s hlodom in z njim napravil gaz do Križev.

Krovčkov Andrej iz Retenj je pravil, da so Križali orali z manjšim plugom. Konje so dali Urin, Gašper, Zrnec in Snar, dodajali pa so jih po dogovoru še kmetje iz Retenj, med temi Krovč k, Vorvov in Zaletel.

Peter Ahačič iz Seničnega je dejal, da so Seničani najprej orali cesto do Golnika, če je bilo potrebno pa tudi do Kokrice in se vračali prek Nakla in Križev. Vmes so seveda počivali na Mlaki, v Naklem pri Marinskem in pri Benku v Križah. Večkrat so morali konje prepreči in jih zamenjati, ker se nekateri med sabo niso trpeli, se brcali in grizli. V takem primeru so orači morali izbirati "ustrezne partnerje".

Gospa **Minka** iz Dupelj (danes v Zadragi) se spomni, da je v njenih mladih letih moral biti oče pripravljen sodelovati s konjem pri oranju tudi v nočnem času, če je bila sila. S seboj je moral vzeti še lopato, ker so včasih morali sneg tudi kidati. Orače je skliceval cestar in jim potem prinašal tudi nekakšno plačilo.

Cestarja sta bila dva in sicer Tomaž Bajžel in Šparovec. Dupljanci so imeli tudi svoj plug.

Rančev Jaka (Poklukar) iz Žej je pravil, da je oranje odredil prek cestarja cestni nadzornik. Ta je bil med obema vojnama Šparovec, vulgo Podakarjev iz Dupelj. V plug so običajno vpregli po pet parov konj. V Žejah so imeli plug pri Ranču. Proti Trziču in Sv. Ani so orali ožjo cesto z bolj zaprtim plugom, počivali pri Žnidarju, nazaj grede pa so plug razširili. Poklukarjevi so sodelovali tudi pri pluzenju ceste od Naklega do Podvina. Honorar za oranje je odredil cestni nadzornik.

Dobili smo še nekaj informacij o pluzenju ceste Podbrezje - Trzič in pod gorami. Povprašali smo na Brezjah pri Trziču (nekdaj Sv. Neži). Skoraj že ni starejših ljudi, ki bi kaj dosti vedeli. **Milan Valjavec - Mihčev** je pripovedoval, da je med letom stal plug blizu Pajcarja na najvišji točki te ceste. Bil je lesen, spredaj okovan in z dvema premičnima stranicama, da je bilo možno z njim orati ozko in široko gaz. Cela konstrukcija je bila postavljena na nizke sanke in med vožnjo obtežena z orači, ki so spremljali vprego. Spomni se, da je število konj določal cestar Ivan Ribič in je bilo odvisno od količine in stanja snega na cesti. Ekipa je orala do dna Kunternice, pa tudi skozi Kovor, Zvirče do Gobovc. Vmes so počivali pri gostilnah bodisi pri Mršlinarju, ali na Pesku ali v Kovorju pri Jurčku. Od Brezij so orali še na drugo stran do Begunj. Vmes so po potrebi v vaseh pripravili konje. Takrat niso orali do dna, pač pa toliko, da je bilo mogoče voziti še z vprežnimi sanmi.

Manjše pluge za čiščenje lokalnih poti so imele tudi nekatere domačije. Tako sta npr. Rožič in Golba orala pot Hudo - Kovor do Snarjevega, danes zaščitenega, kostanja. Brezjani so pluzili do Sv. Neže do Hudega, tako je pripovedoval Zupan - po domače Zask iz Hudega.

Omeniti moramo še predilnico, ki je po pripovedi Rajkota imela en večji in en manjši plug za pluzenje po tovarni, po Balosu, okoli dekliskega doma in v Preski. V večji plug so vpregli tudi dva para konj, ki jih je vodil Janez Markič.

V Trziču pa so gospodarji sami poskrbeli za čiščenje pred svojimi hišami in za odvoz snega v Bistrico.

Organizacija pluzenja in odstranjevanje snega s prometnih površin je bila v času, ki ga zajema ta pripoved, odvisna od političnih in upravnih sprememb. Informacije o tem je težko zbirati, ker skoro ni več ljudi, ki o tem še kaj vedo. Zato bova hvaležna bralcem za vsako koristno informacijo in dopolnilo.

M. M. PETEK

PISNI IN USTNI VIRI:

Gaston Charlet, *Kaznilnica v snegu*, 1966

Kragl Viktor, *Zgodovinski drobci župnije Trzič*, 1936

Ahačič Peter, Aljančič Jože, Dovžan Justina, Jančič Janko,

Kališnik Rajko, Kuhar Minka, Poklukar Jakob, Tomazin Tine,

Valjavec Milan, Zaplotnik Peter.

SLADKOVODNE RIBE ZA PREHRANO NEKOČ IN DANES

Zakaj danes rib ne cenimo več tako kot nekdanj. Ali je tega krivo onesnaženje naših voda ali le sprememba v prehrani. Popotnik **Santonino** iz 15. stoletja je hrano zelo pohvalil...

Ribe iz sladkovodnih voda niso danes več tako cenjene kot nekdanj. Še iz nedavne preteklosti se spominjamo, da so imeli na svojih ekonomijah nekdanji veljaki redno tudi objekte, iz katerih so ob vsakem času lahko jemali sveže ribe, v naših razmerah - postrvi. Te objekte zasledimo v Trziču pri Bornovih v Puterhofu, na tedaj tudi nekaj pomenilo. Nad tržiškimi vodami so imeli nekoč lastništvo izključno fevdalci - torej tržiška graščina. Po zapiskih so imeli na gradu v Trziču vodnjak in pa ribnjačo, ki so ji rekli poltar. Poleg poltarja je bil kol, na katerem je bila nameščena tehtnica. Na tej so tehtali večinoma ribe, ki so jih kupovali tržiški pomembneži. Za lov rib so se dogovarjali oskrbniki z nekaterimi Trzičani, da so zanje, t.j. za graščino, lovili ribe. Rib je bilo v Trziški Bistrici in Mošeniku v primerjavi z današnjimi časi neprimerno več in bile so tudi boljše kakovosti. RIBE SO BILE TUDI V MANJŠIH PRITOKIH. Tako mi je nekoč pravil, da je ujel več kot 50 centimetersko postrv v zgornjem delu Zalega potoka, tam kjer se stekata zgornja pritoka. Zaradi izredne velikosti in lepega izgleda je mere postrvi prenesel na tedaj bližnje poslopje v spomin. Nemalo je bilo iz starih časov raznih prigod, ki so jih doživeli krivolovci. Veliko rib so polovili lastniki ribolovnih voda ali njihovi pooblaščenca in krivolovci, pa je bilo rib še vseeno veliko.

Da je danes rib manj, so različni razlogi. Današnji ljudje rečejo, da so nekdanj ljudje živeli bolj sonaravno. Najbolj pomembna postavka je dejstvo, da danes ljudje veliko bolj onesnažujejo naravo kot nekoč. Še pred stoletjem je bila verjetno edino kje v Trziču speljana odpadna voda v potoke. Velika večina hiš je imela greznice in te niso praznili v potoke. Veliko domačij je imelo vodovodna zajetja za hišno porabo kar iz potokov. Potoki niso bili onesnaženi. Drug razlog je danes tudi onesnažen zrak. Onesnažen zrak vpliva na biološko zdravje malih pritokov in izvirov voda. Že v malih potokih so bile dobre razmere za vodni biotop ali prehranjevalno verigo raznih vodnih živali. Že v tem in pa v neposrednem zastrupljanju in onesnaževanju voda je tudi največji razlog za manj rib v naših vodah.

Zadnja leta se srečujemo še z enim nepovabljenim gostom, ki zmanjšuje število rib v tržiških vodah. To je *siva čaplja*. Pred leti, ko smo si jo prvič ogledovali, se nam je kar malo smilila. Ljudje so menili, da je zašla. Ponavadi se je zadrževala v plitki vodi za Krvinom in na okoliškem drevju. Pozneje, ko se je razgledala tudi drugod, smo spoznali v njej hladnokrvnega plenilca. Danes vemo da, kamor se naseli, zdesetka ves ribji zarod. Veliki ptič je postal spreten lovec v naših razmerah, ki se ne odseli niti v najhujši zimi. Spretno se prikriva, navadil se je loviti takrat, ko se ga ne vidi. Sledovi pa pričajo, da zaide in pregleda ribjo zalogo v vsem porečju vse do zadnjih potokov.

Če na kratko citiramo še enega od najstarejših zapisov iz tržiške zgodovine, bomo zapazili tudi nekdanji pomen rib za prehrano. Tako pravi popotnik **Santonino**, ki je spremljal škofa iz Ogleja na poti skozi Trzič leta 1486:

*"Naposled smo na večer prispeli premočeni od dežja v Trzič (Novum Forulum) in se na moč utrujeni od slabega pota skupaj z našim zvestim spremljevalcem gospodom arhidiakonom koroškim in pisarjem častitega gospoda opata vetrinjskega ustavili v hiši častitega gospoda **Gašperja Ransacha**, župnika cerkve svete Marije pri Trziču. Tu smo imeli glede na neprijazni in stisnjeni kraj kar obilno večerjo, ne brez dobrih rib, in po zahvalni molitvi so nekateri izmed nas peli ob spremljavi cistra (ki ga je imel gospod Gašper) za razvedrilo in žalostnemu škofu v uteho. V Trziču samem*

*je več hiš, stesanih iz desk, na griču nad vasjo pa stoji kar lep, ne prav velik gradič, ki se imenuje "Novi grad" (Neuhaus). Njegov gospodar je mogočni gospod **Lovrenc Paradajzer**. Nad vasjo in pod njo tečeta dve deroči reki z deročo vodo, ki nikdar ne presahne in daje odlične postrvi (kakor smo skusili). Prva reka se imenuje Bistrica (Faystriz), druga, ki teče spodaj, pa Mošenik (Moscenich). Prej omenjena cerkev svete Marije ima pod seboj tri podružnice; in župnika v primeru vakance po stari navadi prezentira imenovani gospod Lovrenc in gospod **Janez Lamberger**, ki imata svetno oblast nad tem krajem. Poleg tega je tam oltar, ki ima svojega kaplana; tega prezentira sam gospod Janez in potrjuje patriarhov urad, tako kot tudi župnika.*

Četrtega septembra smo odšli iz župnišča gospoda Gašperja iz Trziča, potem ko smo za zajtrk pospravili dvoje jedi, saj se drugje nismo mogli več okrepčati, in prišli do kraja Kapla (Capella) pod Humberkom (Hollenburg) na Koroškem tostran reke Drave, dvajset milj daleč od Trziča. Prevalili smo pot čez goro Ljubelj (Leubel); pot nanjo je težavna, z nje pa zelo naporna in nevarna. Ko smo ne brez obilnega svojega in konjskega znoja prišli v dolino ... "

Santonino je bil dober opazovalec, posebno tudi - če je bilo kaj žlahtnega za pojediti. Za ribje jedi je bil še posebno tenkočuten. Zdi se, da so takrat znali pripraviti številne jedi z veliko spretnostjo. Tako z njegovega popotnega jedilnika spoznamo na veliko načinov pripravljene ribe in tudi rake. Danes se lahko čudimo njegovemu opisovanju dobrot, ki jih je užil: "Poleg ročk izvrstnega belega vina je prinesel lesen škaf, poln živih menkov in ukazal pripraviti ribe na najboljši način in jih naposled lastnoročno prinesel na mizo ...". "Poleg drugih jedi so prinesli čisto sveže postrvi, ki so jih prinesli iz bližnjega potoka ...". "Imeli smo obilno količino odličnih rib, kuhanih v vinu; tudi z njimi smo si postregli, kakor da so prva jed, dalje ribe v okusnem, z mandlji našpikanem aspiku ...". Potlej smo šli k večerji, ki bi bila vredna samega papeža, zakaj zavoljo jedi naslada. Med drugim smo imeli jerebice, some in postrvi, in sicer večje kakor po navadi in več po številu ... ". *V ponazorilo imenitnejšega obeda pa navaja tudi primer: "Veliko nas je sedlo k mizi in že so za prvo jed prinesli mandljevo mleko in juho, po kateri je plaval svež bel kruh v majhnih koscih, za drugo sveže kuhane ribe, za tretjo zelenjavo in v ponvi ocvrte postrvi, za četrto juho iz očiščenih rakov v vinu, pomešano z žbicami, za peto smokve, kuhane v izvrstnem vinu, rebuli, po kateri so plavali mandlji, za šesto kuhan riž, polit z mandljevo kremo, ki so bila vanj na sredi potaknjena mandljeva jedrca. Sedma jed je bilo veliko v vinu kuhanih postrvi imenitnega okusa, osma kup nenavadno velikih rakov, kuhanih v vinu, deveta cvrtje, ki ga dajo v skledo in pomešajo z groznimi jagodami v kremo, obložijo z oblati in dajo v ponev, potlej pa ga razdelijo na skodelice in potresejo s sladkorjem; slastno je in ti oživi srce. Nazadnje so nam dali še hruške raznih vrst s svežimi jabolki in orehi. In ko smo se zahvaljevali za prejeto okrepčilo, je prišla mogočna gospa Amelija s svojimi dekleti, ki je bila pripravila vse zgoraj opisane jedi včerajšnjega in današnjega dne, in z vso uglajenostjo in sramežljivostjo prosila za zamero, če ni zadostila dostojanstvu in pričakovanju gostov. Spodobno smo ji odgovorili, kakor je terjal trud za imenitno opravljeno nalogo, in se ji vsi čez in čez zahvaljevali. Jedi so bile pripravljene s tako umetnostjo in z njimi so postregli v takem redu, da česa podobnega nisem videl in ne bom videl nikjer drugje ... "*

Zadnje navedbe kuharskih in družabnih navad so bile nekak pogled na srednji vek v naših krajih in na Koroškem v boljših sredinah, ki pričajo, da so včasih dokaj obilno in dobro jedli in tudi pili. Vendar se ob vsem zrcali tudi visok kulturni odnos med ljudmi, ki ga danes takega ni več čutiti. Med jedmi so bile ribe cenjena hrana in med drugim smo spoznali da so bile tudi ribe iz naših voda nadvse okusne.

POVZEL IN PRIPRAVIL F.P.

TRŽIŠKO NAREČJE - NAŠA POSEBNOST

Tržičani so nekaj govorili v domačem jeziku - narečju, ki pa danes že počasi tone v pozabo.

Danes se le redko najde posameznik, ki še zna govoriti v trziškem narečju t.j. mešanici slovenskih in tujih besedi. Naše stare matere in dedje pa so še veliko uporabljali to govorico.

Izražanje v tem trziškem narečju je imelo poseben zven, lepo, nekako pojočo govoricu, z značilno potegnjenimi nekaterimi samoglasniki. Zanimivo je še danes slišati govoriti v tem narečju nekatere od najstarejših Tržičanov: **Badlnekovega Tončka** ali **Zaplotnikovega Antona**, pa tudi nekaj mlajših, ki to trziško narečje poznajo, to je npr. **Mežkov Mato**.

Naš znani slavist, domačin iz Tržiča, pok. **dr. Tone Pretnar** se je tudi začel poglobljati v to naše narečje. Žal ga je prestregla prerana smrt, da bi storil lahko kaj več, vsaj toliko kot so storili to v nekaterih drugih krajih. Z njegovo prerano smrtjo smo izgubili velikega obetajočega znanstvenika tudi na tem našem področju. Uspelo mu je posneti to govoricu nekaterih domačinov na magnetofonski trak in jo tudi slovstveno analizirati. Kaj več pa še ne. V trziškem narečju je v preteklosti pisal tudi **Karel Pirc**, sin nekaj slovitega trziškega zdravnika. Od tega je marsikaj ohranega v prvih številkah nekdanjega Cerkevne glasnika. K. Pirc je znal uporabljati narečni jezik tudi pisno in sicer na način kot so ga govorili pred dobrim stoletjem. Narečje v svoji izvornosti je začelo kasneje bledeti. Vse manj nekdanjih besed je ostajalo v rabi. Nekatere besede in ostanki starih naglasov pa so še živi in med domačini v uporabi.

Sestavki K. Pirca, ki so bili pisani v narečju so bili tedaj Tržičanom všeč. Zato je kasneje še nekdanji župnik **Anton Vovk** napisal nekaj besedil v trziškem narečju. Za nekdanjega kaplana in potem župnika Vovka je zelo značilno, da se je zelo poglobil v Tržičane in jih je zato dobro razumel. To je bil eden od razlogov, da je bil med Tržičani spoštovan in priljubljen.

Še pred leti je v Tržiču živelo kar nekaj originalnih ljudi, ki so redno govorili v narečju. Znana je bila **Molinejeva mama**, **Čadeževa mama** ali **Grilova**, **Joža Rožič** in še več drugih ljudi predvsem iz Gase in Zavrja. Potem so bili znani nastopi **mame Dorce**. Večkrat sta skupaj nastopili z zabavnim programom v narečju na trziškem radiu tudi **Korenova Draga** in **Vidmarjeva Marja**.

Z originalnim pripovedovanjem v narečju se vam lahko še danes predstavi najstarejši živeči Tržičan **Anton Zaplotnik**, ki je še izredno ohranil čilost telesa in uma. Le naglušen je postal in zato ni vedno pri volji, da bi povedal kaj originalnih. Kot nekdanji pevec pa je še pripravljen s pravim naglasom povedati kakšen pripetljaj iz svoje mladosti in s tedanjim naglasom kot tisti primer iz starih časov, ko je bilo v navadi petje podoknic:

Skupina nekdanjih pevcev je nekje zapela podoknico. Poslušalci so pa ugotovili, da ne prav uspešno in naslednji dan vpraša znanec znanca:

"Včerej pa niste dobr' peel'!"

Znanec pevec pa mu izgovarjajoče odgovori:

"Ja, Toporš je fovš sekundeerov".

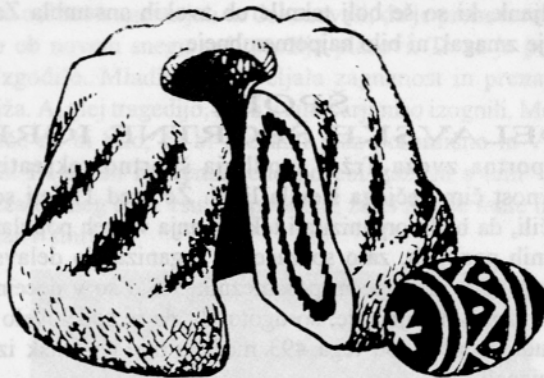
(Pri izgovorjavi zasledimo dolgi in naglašeni e, ki je zato v ponazoritvi zapisan dvojno.)

Mato Mežek je eden od preostalih poznavalcev trziškega narečja in zavzet za ohranitev te naše dediščine. Med drugim zbira prave in stare izraze in seveda originalne narečne dovtype, anekdote in skreše tudi kakšno domačo v rimah. To mu leži ali pristoji in je tudi po značaju dobrovoljen dovtipnež ali "hecar".

Pred 150-200 leti so resda mešali med slovenske tudi nemške besede ali cele stavke. Zatem je sledila doba, ko so trziški Nemci in pa nemškutarji govorili predvsem nemško, domači Slovenci pa so se oprijemali svojega jezika - v domačem narečju in tudi knjižno slovenščino. Pri tem je zanimivo, da od starih kulturnikov nismo

prejeli kaj originalno narečnega. Večina je želela pisati in pesniti v slovenščini. Ostalo pa je med Tržičani v uporabi veliko obrtniško-strokovnih izrazov v nemščini, uporabljali so največ izraze, ki so bili prilagojeni domači izgovorjavi. Nekatere pristne besede trziškega narečja pa bi morali le ohraniti.

Matu Mežku bi bilo pri njegovem zbiranju potrebno nuditi pomoč izvedenega slovenista, da bi skupaj sestavila in dokončala zamisel o zbirki, ki bi ohranjala spomin na nekdanje trziško

originalne dovtype in anekdote v narečju. Mato še povdarja, da ima zelo rad domačo govoricu. Zato pozdravlja znance, domačine, pogosto kar z rimanim pozdravom: "Dob'r dan, ta prav Trš'čan".

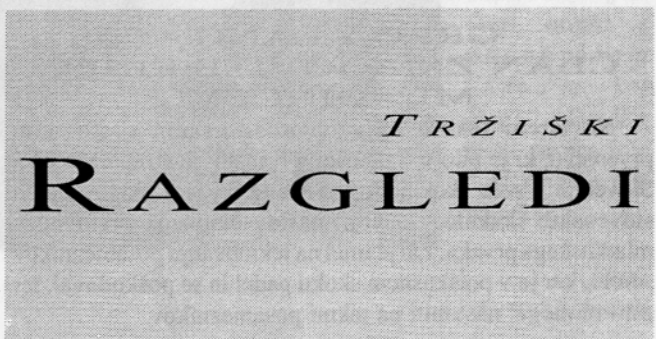
V njegovi beležki značilnih izrazov pri hudovanju in kletvic najdemo: *prmejduš*, *preklemanšč*, *preklenšč vamp*, *sto zlodjov*, *frdaman*, *zlomek*, *zlomkov* in podobno. To so izrazi, ki nakazujejo izbruhe jeze, ki pa so dokaj tolerantni, lahko bi rekli tudi - nehudobni. Zbirka raznih drugih zbadljivk pa je: *taj' prfrknjen*, *ni pr' traprav ali pr' briht*, *fantos*, *trbos*. Za *prepir* so nazivi - *andu*, *šp'tir*. V besedni obrambi so izrazi: *me nauš n'č pretentov*, *prehavptov*. Nekaj drugih zanimivih izrazov: *kvač neč*, *po č'mu* (zakaj), *a'možna* (okoristiti se z zastonj jedačo in pijačo), *užniv'c* (lažnivec), poimenovanje namesto pravega imena je značilna uporaba - *lejga* ali *lejo*.

Izrazi za orodje pa so bili večinoma povzeti iz nemščine, le malo prirejeni domači izgovorjavi, nekaj primerov: Za orodje je znan izraz tudi *cvovje*, *cvikcange*, *kneftra*, *ponk*, *šravbštok*, *porar*, *majzel*. Za vezalke v čevljih pa se je običajnih *šnirenc* uporabljal tudi izraz *nešk'l*.

Trziška govoricu je imela razne korenine. Veliko besed je bilo prinešenih tudi s Koroškega. *Trščani* (stara beseda za Tržičane) so se radi hodili ženit na Koroško, posebno v Ziljsko dolino. Pa tudi sami so prenesli del svojega narečja drugam npr., ko je po velikem požaru leta 1811 odšlo veliko Trščanov v Kropo in Kamno Gorico. Pa tudi z Železno Kaplo so imeli zveze, z naselji okoli Borovelj in drugod. Trziška govoricu se je celo razlikovala od govoricice iz okoliških naselij. Zato se je nekdo, ki je sicer prišel od drugod in se privadil na trziško narečje, pa nekaterih okoličanov le ni mogel dobro razumeti; hudomušno se je izrazil: "Vomlana, pa L'sana razumet je tako težko kot Sv. Trojico".

(NADALJEVANJE PRIHODNJIČ)

FRANC PRIMOŽIČ

V. TEK NA POKLJUKI

V soboto, 25. januarja 1997 so prizadevni Lomljani pod vodstvom Vinka Grašiča spet organizirali Tek politikov, diplomatov in gospodarstvenikov. V dokaj lepem vremenu, ob sočnih komentarjih domačina **Darka Korena** in v prisotnosti naše **Andreje Grašič** in **Tomaža Globočnika** so tekmovalci, spremljevalci in organizatorji preživeli lep dan v naravi, seveda pa ni manjkalo dobrot iz kuhinje prizadevnih Lomljank, ki so še bolj teknile ob zvokih ansambla Zarja. Kdo je zmagal, ni bilo najpomembneje.

ŠPORT

DELAVSKE ŠPORTNE IGRE

Športna zveza Tržič spodbuja športno rekreativno dejavnost čim večjega števila ljudi. Že pred 11 leti so se odločili, da bodo organizirali tekmovanja v vseh popularnih športnih panogah, zato so začeli z organizacijo delavskih športnih iger za ekipe in posameznike. Ko so v decembru 1996 razglasili najboljše, so ugotovili, da je sodelovalo kar 634 udeležencev, od tega 493 moških in 141 žensk iz 30 organizacij.

Pri **ekipah** so bili najboljši:

1. Društvo upokojencev Tržič
2. PEKO - SS
3. Območna obrtna zbornica Tržič 3064 točk

Pri **ženskah** so bile najboljše:

1. Milena Dolčič, Peko SS
 2. Olga Benčina, Peko Obutev
 3. Marija Vodnik, DU Tržič
- sledita pa jim Sonja Sajovic, BPT Tržič, in Metka Sova iz Peka.

V **moški** kategoriji je zmagal:

1. Ludvik Soklič, Slap
2. Anton Meglič, Peko SS
3. Anton Primožič, Peko SS

nato pa Lado Sedej in Jože Bohinc s 507 oz. 497 točkami.

Razpis za izvedbo *XII. Delavskih športnih iger* za ekipe in *IX. Iger za posameznike* v občini Tržič za leto 1997 je ŠZ že objavila v Koledarju športnih prireditev, saj si želijo, da sodeluje čimveč ekip in posameznikov.

**ROMAN PERKO -
MLADINSKI SVETOVNI
PRVAK IN PETI MED ČLANI**

Enega največjih uspehov, ki je hkrati tudi najboljši dosežek v zgodovini nordijske kombinacije v Sloveniji, je dosegel mladi tržiški kombinatorec **Roman PERKO**, član SK Tržič - skakalne sekcije Trifix. Z osvojitvijo naslova mladinskega svetovnega prvaka, še zlasti pa z osvojitvijo petega mesta v nordijski kombinaciji na članskem svetovnem prvenstvu v Trondheimu na Norveškem je dokazal, da lahko od njega pričakujemo še vrsto dobrih dosežkov.

**GREGA LANG -
ČLAN ZMAGOVITE EKIPE
MLADINCEV**

Na istem tekmovanju na mladinskem svetovnem prvenstvu, ki je bilo v Calgariju v Kanadi, je v reprezentanci Slovenije v solo skokih **Grega Lang**, ki je z ekipo mladih slovenskih skakalcev osvojil naslov ekipnega svetovnega mladinskega prvaka. Žal je imel na tekmovanju posameznikov smolo, ker je v poiskusnem skoku padel in se poškodoval, ter zato ni mogel nastopiti na tekmi posameznikov.

NATO PA SLEDI SLAVJE

Ker so bili to največji dosežki v zgodovini skakalnega športa v Tržiču in SK Tržič - skakalni sekciji Trifix, so jima v klubu skupaj z generalnim sponzorjem Trifix d.o.o. Tržič pripravili sprejem v domu skakalcev v skakalnem centru v Sebenjah, sprejem pa jima je pripravil tudi tržiški župan.

**SANKAČA ROBI KALIŠNIK IN
BORUT KRALJ BRONASTA**

Izreden uspeh pa sta z osvojitvijo bronaste medalje na mladinskem svetovnem prvenstvu v dvosedu, ki je bilo v Italiji, dosegla mlada tržiška sankrača - člana sankaske sekcije pri SŠD Tržič **Robi Kališnik** in **Borut Kralj**. Oba sta doma iz Podljubelja, kjer so doma najboljši tržiški in obenem tudi slovenski sankrača. Bronasta medalja pomeni, da sta se že zapisala v zgodovino slovenskega sankaskega športa.

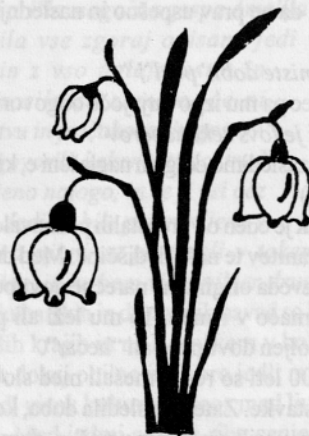
VELIKA NOČ
Josip Stritar

Aleluja! Kristján vesel,
poj: Zveičar je vstal iz groba.
Želo ostro je smrti vzel,
zdaj ne straši nas več trohnoaba.

Smrti s telesa otresnil je prah,
vstal je v veliki svetlobi in slavi;
groza obide čuvaje in strah,
aleluja Gospodu v višavi!

Vstal boš tudi ti, kristijan,
Njega vstajenje upanje tvoje;
vzbudil bo, ko napoči dan,
v večno življenje verne svoje.

Zima beži, prihaja pomlad,
novo življenje po zemlji vzbuja;
cvet vesel obeta in sad,
pojmo veseli: aleluja!

KAMNITI STRAŽAR - Aconcagua 6960 m

14. januarja se je švicarski vodnik *Mathias Zurbriggen* kot prvi človek povzpел na Aconcagua, 6959 m visoko goro na meji med Argentino in Čilom. Od takrat je postala ta gora, najvišja izven področja azijske Himalaje, zelo priljubljena in obiskana. Poleg normalne poti, do vrha vodi steza, je na Aconcagua splezanih še mnogo smeri, najtežja je gromozanska južna stena, pa odmaknjeni Poljski ledenik...

Ob letošnji 100. obletnici smo se namenili osvojiti vrh tudi trije Tržičani. **Slavo** in **Slavko Rožič** ter **Elemir Zrim** smo se na pot podali 23. januarja. Naš prvi cilj je bil vulkan *San Jose de Maipo* (5870 m), ki se nahaja okoli 70 km JV od Santiaga, glavnega mesta Republike Čile. Sprva nas je malo motilo nestanovitno vreme in pa vroče poletje, saj so temperature januarja v Santiagu okoli 30 stopinj Celzija. Tako je 27. 1. po dveh dneh hoje vseeno vrh dosegel najmlajši član ekipe, ostala dva sta odnehala nekoliko nižje. Po uspešni aklimatizaciji (privajanju na višino) je sledil naš glavni cilj, *Aconcagua* (6960 m). Po manjših zapletih v *Puerta del Inca* smo 1. 2. le odšli proti 38 km oddaljeni bazi, *Plazi de Mulas* (4200 m). Po dveh dneh hoje, peska in vetra smo prišli v bazo, nato pa smo imeli dva dni slabega vremena. 5. 2. smo odšli na višji kamp, *Nido de Condores* (5350 m), in se naslednji dan odpravili proti vrhu. Elemir Zrim je vrh dosegel po Normalni smeri (kanaleta), Slavo Rožič je odnehal na 6500 m tik pred smeri (1000 m, 55 stopinj, 6 h). Vseskozi pa nas je oviral močan veter in hud mraz, temperature na gori so dosegale do -40 stopinj C.

Naša odpravica v kraljestvo peska in vetra je bila uspešna in tako smo tudi Slovenci stali na vrhu Aconcague ob 100 letnici prvega pristopa nanjo. *Cumbre (vrh)*, *Kota 7000* ali *Top of America* pa še vedno ostaja priljubljen cilj marsikaterega alpinista ali planinca.

SLAVKO ROŽIČ, TRŽIČ

V SPOMIN MLADIM SMUČARJEM

29. marca mineva 60 let od velikega plazu pod Storžičem, ki je zahteval devet mladih življenj

Bližajočih praznikov se običajno veselimo, praznike navadno tudi lepo preživimo in se spominjamo lepih dogodkov. So pa tudi primeri, ob katerih imamo grenak spomin. Eden od takšnih je spomin na velikonočni ponedeljek leta 1937.

Letos mineva od tega tragičnega dogodka že 60 let. Torej, bilo je 29. marca 1937. V tistem času, ko se zima poslavlja in

pogosto pomaha za slovo še z repom, kot pravimo, je za Veliko noč zapadlo še precej snega. Za zaključek sezone so se tržiški smučarji domenili za sestanek Pod Storžičem, kajti želeli so sezono zaključiti s prijetnim dogodkom. Ob zaključku sestanka pa so se skoraj sporekli. Novozapadli sneg je dajal mladim veselje in radi bi se z njim še malo poveselili. Njihova želja je bila, da gredo smučat na plaz. Starejši izkušeni smučarji (**Nadko Salberger** in **Avgust Primožič - Gustl...**) so temu načrtu odločno ugovarjali in dokazovali, da je prenevarno, in da se ob novem snegu radi prožijo plazovi. To se je potem tudi zgodilo. Mladim je obveljala zagnanost in prenapeta korajža. A, glej tragedijo, ki se ji smučarji niso izognili. Morda nesreče ne bi bilo, če bi prečkali plaz posamično in v več gaze. Pa so šli nepremišljeno po eni gazi in s tem plaz prerezali. Sneg se je vsul po pobočju, zajel mlade fante in jih pogнал v smrt.

Že se je mračilo, ko je prišla izpod Storžiča žalostna vest in klic "na pomoč!". Ob tem žalostnem sporočilu nam je zastal dih, saj smo te mlade fante vse po vrsti prav dobro poznali. Nemudoma se je odzvalo veliko ljudi iz Loma in Tržiča, da pomagajo pri reševanju ponesrečencev, kolikor se jih je rešiti še dalo. Pri odkopavanju so našli še nekaj živih, ugasnilo pa je devet življenj na najbolj tragičen način.

"Nesreča nikoli ne počiva!". Posebno še, če se jo izziva.

To si je naša t e d a n j a generacija z bridko izkušnjo zapomnila.

Če vas te dni vodi pot na pokopališče v Tržiču in ob spomeniku tem fantom; zazrite se in pogledjte na "kamen" izpod Storžiča. Na njem stoji angel s podnapisom "Kdo je kot Bog!". Bridke misli pa jim žele " m i r n e g a počitka!".

MEIKA
KAVČIČ-ROBEŽEVA

KLUB TRŽIŠKIH ŠTUDENTOV

Klub Tržiških študentov, ki ga vodi **Igor Tavčar** skupaj s *Knjižnico dr. Toneta Pretnarja* vsak zadnji petek v mesecu ob 19. uri organizira predavanje z diapozitivi. Januarja je **Tomo Štular** predstavil velikega slovenskega arhitekta pod naslovom "Po Plečnikovih sledih", v februarju pa je **Peter Jenko** predstavil *ledeno deželo vročih vrelcev - Islandijo*. Kaj zanimivega nas torej čaka ob koncu marca?

KONCERT ŠKRJANČEVIH NAGRAJENCEV

V torek, 18. februarja 1997 sta v *dvorani glasbene šole v Trziču* nastopila *violinist Rok Zgonc* in domačin *pianist Jure Rozman*. Zaradi velikih uspehov je *Glasbena mladina ljubljanska* obema mladima umetnikoma pripravila nekaj koncertov, vabilu k spoznavanju njunih velikih glasbenih talentov pa sta se odzvala tudi **LUMEN** in *Glasbena šola Trzič*.

NOVA SEDMINA

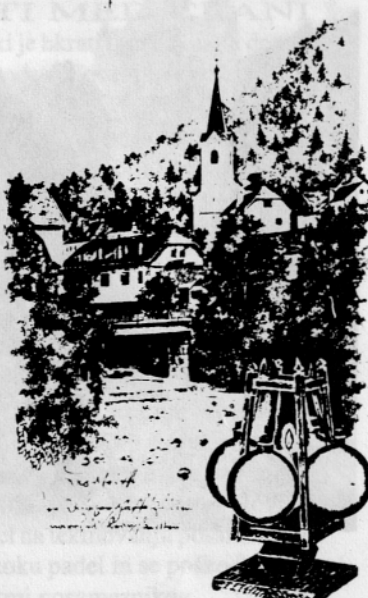
Pri radovljiški založbi *Didakta* je izšla kompaktna plošča in kasetna skupine *Sedmina* z naslovom *Onstran reke*, ki obsega 14 pesmi. Poleg balad prinašajo nove pesmi **Vena Dolenca**, ki jih prepeva skupaj s **Klariso M. Jovanović**, tudi svetle, sredozemske tone, ki se prepletajo z orientalskimi ritmi in elementi šansona. Gradivo je posneto v studiu Sv. Neža pri Trziču.

V SPOMIN IN ZAHVALO

Mirno in tiho je v sredo, 15. januarja 1997 umrl naš zvesti bralec in pisec **Matevž Dovžan** iz Doline v svojem 93. letu. Spominjali se ga bomo tudi po opisih krajev in običajev v *jelendolski dolini*.

NOVA RAZGLEDNICA TRŽIČA

Na Šuštarski nedelji 96 je *Zveza kulturnih organizacij Trzič* odkupila jedkanico *Trziča*, avtorja **Jožeta ŽLAUSA**, doma iz Celja in s tem tudi pravico do natisa razglednice z istim motivom. Razglednico sta založili in izdali *ZKO Trzič* in *Občina Trzič*, tisk pa so zaupali tiskarni *Uzar* iz Trziča in v novembru so bili prvi izvodi nove tržiške razglednice z nadvse zanimivim motivom že v prodaji. Avtor je upodobil pogled z mostu proti farni cerkvi, dodal v desni kot znamenito tržiško šuštarsko svetilko ter faksimile iz tržiških trških pravic iz leta 1492. Razglednica je tiskana na rumenem ekološkem papirju v rjavem odtenku in tako spominja na dobre stare razglednice slovenskih mest.

KURNIKOVI NAGRAJENCI ZA LETO 1996

V prostorih *Osnovne šole Bistrica pri Trziču* je v zadnjih dneh decembra *ZKO Trzič* na novoletnem koncertu tržiškega *Pihalnega orkestra* podelila *Kurnikova priznanja*. Komisija, ki je skoraj leto dni zbirala predloge za ta najvišja občinska kulturna priznanja, poimenovana po ljudskem pesniku *Vojtehu Kurniku* (1826-1886), se je odločila, da **ZLATI Kurnikovi plaketi** podeli **Mirku MAJERJU**, za izredne ustvarjalne dosežke in publicistično delo, in **Janezu ŠTERU**, za publicistično, kulturno animacijsko in mentorsko delo.

Komisija je podelila tudi tri **SREBRNE Kurnikove plakete** in sicer: **Mariji MARŠIČ**, za projekt *Tržiške ta fletne* in literarne večere v Tržiški knjižnici, **Božidarju ŠINKOVCU** za foto razstavo *Kilimanjaro ter Ljubi NADIŠAR* in **Bojanu KNIFICU** za projekt *Praznično leto Slovencev* s pesmijo in plesom (koncert in razstava) ob 30-letnici delovanja *FS Karavanke*. Ob 30-letnici dela je komisija podelila tudi **zlate Kurnikove značke** **Kvintetu bratov ZUPAN**.

NA GREGORJEVO

Na večer, 11. marca 1997, je potekala že tradicionalna prireditev: *Luč v vodo*. *Gregorjevo* je bilo letos sončno, tako da je pregovor: "Po *Gregorju* od vsakega vetra *sneg kopni*" začel veljati že prej.

KONCERT FANTOVskega KVINTETA LOM

V nedeljo, 26. januarja 1997 so v domu krajanov v Lomu svoj letni koncert pripravili člani *Fantovskega kvinteta LOM*. Pevci, ki jih že nekaj let družijo ljubezen do domače ljudske pesmi, so se domači publiko predstavili z manj znanimi slovenskimi pesmimi, obenem pa so v goste povabili tudi deklisško vokalno skupino *ROSA* iz *Kovorja*, domači cerkveni mešani pevski zbor in *Aleksandra Primca*, *citrarja ansambla Vita*.

POLKA JE UKAZANA

V petek, 14. marca 1997 ob 19. uri je v prostorih *OŠ Bistrica* potekal tradicionalni pregled občinske folklorne dejavnosti. V programu se je predstavilo kar 110 plesalcev, glasbenikov in pevcev, ki so svoje delo postavili na ogled domači publiko in regijskim selektorjem. Kot gostje so na prireditvi nastopili pevci fantovskega kvinteta iz Loma, *ZKO Trzič* pa je ob tej priložnosti nekaterim članom *FS Karavanke* podelila jubilejne *Kurnikove značke*.

TAM

KJER VISOKE SO PLANINE

V nizu kulturno-zabavnih prireditev, ki jih organizira *ZKO Trzič* pod skupnim naslovom *Gor pa dol po p'vac* je bila v petek, 28.2.1997 v kinodvorani na vrsti že četrta prireditev. *Vesna Štefe*, ki je do sedaj gostila že tržiške gostince, lovce in šuštarje je ta večer kramljala z znanimi tržiškimi planinci: **Vero Primožič**, **Marjanom Japljem**, **Janezom Megličem** in **Filipom Bencetom**, družbo pa so jim delali pevci *kvinteta bratov Zupan*, *citrar Zupančič*, *harmonikar Tine Jakšič*, *humoristi skupine Smeh* in *narodno-zabavni ansambel Zarja*.

MATERINSKI DAN

Po mnogih farah v naši občini je že nekaj let navada, da se ob 25. marcu praznuje materinski dan. Vsem materam se ob tej priliki zahvaljujemo za njihovo skrb in vabimo, da se udeležijo kulturnih in družabnih prireditev v njihovem domačem okolju.

DRUŠTVO UPOKOJENCEV
SPOROČA O IZLETIH

PROGRAM IZLETOV V I. POLLETJU 1997 - Kopalni in nakupovalni izleti

- 12.4. Izlet v Podčetrtek - kopalni izlet
- 17.4. Izlet na Madžarsko - nakupovalni izlet
- 3.5. Izlet v Banovce - kopalni izlet,
nakup moke v Mlinu na Muri
- 24.5. Izlet v Šmarješke toplice - kopalni izlet
- 5.6. Izlet na Višarje - ogledi znamenitosti in
nakupovalni izlet
- 19.6. Izlet v Celje - srečanje upokojencev Slovenije
- 25.6. Izlet v Topolščico - kopalni izlet

Tudi v letošnjem letu bomo organizirali kopalne izlete na Debeli rtič in sicer bo prvi kopalni izlet v četrtek 3.7. 1997 in nato redno vsak četrtek v mesecu juliju in avgustu.

Program izletov je prirejen tako, da se seznanite z kulturno-zgodovinskimi znamenitostmi, namenjeni pa so predvsem rekreaciji in družabništvu.

Prijave se zaključijo 7 dni pred vsakim izletom, da lahko društvo pravočasno rezervira ogleda, kopanje in gostinske storitve. Odpoved zadnji dan pred izletom ali na dan izleta se upošteva samo v slučaju bolezni ali drugega opravičenega razloga.

KLUB SENIORJEV
PRIPRAVLJA IZLET NA
KOROŠKO

Z organizacijo izleta na Koroško nameravamo izpolniti dvoje. Kot prvo je naš namen udeležiti se romanja v Glinje, ki je običajno na nedeljo pred binkošti, kot drugo pa želimo imeti izlet pred običajno sezono na podlagi lanskega dogovora s predsednico Zveze slovenskih koroških upokojencev ga. Kulmesch, ki naj bi nam bila za vodnico po krajih v Rožu. Kdor se želi udeležiti tega izleta ga prosimo, da se priklasi Francu Primožiču v Trziču - tel. 53016 ali Jožetu Bohincu v Križah - tel. 58851.

SREDI VSEGA

Ob uvodni predstavitvi knjige jezuita patra Miha Žužka v torek, 11. februarja 1997 v tržiški knjižnici

"Počel sem vse mogoče, a nič nisem naredil. Pa mi ni žal. Hotel sem biti sol Zemlje. Nikjer je ni videti, sploh ni dobro, če jo čutiš. Sama sploh ni dobra, po njej pa je dobra jed! Svet je velik. Jaz sem v najboljšem primeru le majhen ščepec soli. Bo po meni vsaj ščepec sveta boljši? To mi bo razodel Sodnik. Naj mi bo milostljiv."

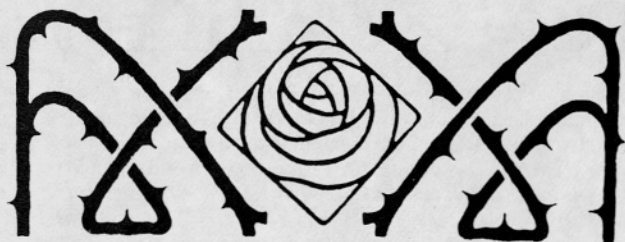
Knjiga pod naslovom SREDI VSEGA obravnava njegovo delo in izkušnje ter je zanimiva tudi za sedanji čas. Avtor je namreč veliko storil na področju povezave med vero in kulturo. Ustrezalo mu je področje vzgoje, same politike pa se je že od mladega izogibal. Ni pa se izogibal odgovornosti ali bolje rečeno čutu odgovornosti vzgajati kristjane tudi za delo pri javnih zadevah.

Zanimivo opisuje čas po drugi svetovni vojni. Vladalo je splošno brezpravje. Uničenega je bilo ogromno premoženja, ustaljenih institucij, še več pa je bilo v vojni uničenih življenj. Cerkev se je znašla na pol v katakombah. Prilagoditi se je bilo treba. In prav red jezuitov je bil med tistimi, ki so bili najbolj na udaru. Jezuitom v Ljubljani so zaplenili celo cerkev. Kljub temu je bil red jezuitov eden najbolj pripravljenih, da deluje tudi v takšnih razmerah. Na komunističnih načelih delujoča država je imela nabrušene meče in je v začetku delovala tako, da je sekala v živa telesa. To je bil tudi čas moralne obnove cerkve in cerkev je pridobivala novo moralno moč. Red jezuitov je že zgodovinsko znan, da se ni bil voljan prilagajati odtujevanju Kristusovega nauka po vplivih posvetnih vladarjev na cerkev.

Pred leti smo imeli v Križah gostujočo igralsko skupino, ki je prikazovala delovanje jezuitov med Indijanci v Južni Ameriki, ki so ustvarili takšne družbene razmere, da bi se ti lahko obranili pred ropajočimi novimi naseljenci. To ni bilo pogodu vladarskim hišam vplivnih evropskih monarhij in ti so tako vplivali celo na papeža, da je bil jezuitski red za nekaj časa ukinjen. S tem je bila narejena velika škoda, red pa se je obnovil in tudi v naših razmerah lahko opazimo, da se je, čeprav je bil skoraj povsem materialno uničen, obdržal in predvsem moralno dvignil. Med tistimi, ki so ga nanovo dvigali, je bil nedvomno tudi pater M. Žužek. F.P.

ZASKRBLJUJOČE STANJE
GOZDNIH CEST

Pred desetletji so na gozdnih področjih tržiške občine izgradili kar precej gozdnih cest predvsem v svrhu izkoriščanja gozdov. Sedaj, ko se spreminja lastniški značaj in obenem izvajajo razne spremembe pa te ne dohajajo zahtev po vzdrževanju teh gozdnih cest, ki jih uporabljajo tudi številni drugi interesi, mnogi med njimi tudi motorizirani. Poleg manjše skrbi za vzdrževanje so povzročili veliko gmotno škodo v lanskem in letošnjem letu številni nalivi tako, da so hudourniki samo letos sredi oktobra povzročili škode za najmanj 50 milijonov SIT na področju Podljubelja. Velika je bila škoda pri nalivih sredi leta na področju Dovžanke, še nepopravljena pa je v celoti škoda povzročena po hudournikih na področju Breznine. Stanje je sedaj takšno, da je od okoli 130 km gozdnih cest sedaj uporabnih le okoli dvajset kilometrov.

**MLADINA MED
NACIONALIZMOM IN
KATOLICIZMOM**

Naša tržiška rojakinja Anka Vidovič Miklavčič je v letu 1994 objavila knjigo, ki je v bistvu znanstveno zgodovinska publikacija, ki obravnava dogodke v slovenskem mladinskem gibanju v obdobju med obema svetovnjima vojnoma. Avtorica se s tem področjem znanstveno ukvarja na Inštitutu za novejšo zgodovino v Ljubljani. Zato je primeren priročnik za vse, ki iščejo odgovore na vzroke za drugo svetovno vojno in kasneje. Knjiga je izšla pri založbi KRT. F.P.

Čas naznanjajo v Trzinu

**POSLANEC MAG. MARIJAN
SCHIFRER V TRZINU**

Klub seniorjev pri SKD je v petek, 7. marca 1997 zvečer v sejni dvorani občine gostil poslanca mag. Marijana Schifrerja, ki v parlamentu zastopa Slovence po svetu. Povedal je, da je po svetu kar četrta milijona Slovencev, da pa je najtrdnješa v gojitvi slovenstva skupnost v Argentini, kamor je tudi on prispel v petdesetih letih. Ob polno zasedeni dvorani ni bilo časa, da bi odgovoril na vsa vprašanja, zato bo, upamo da kmalu, spet gost v Trzinu.

**GLOSA
PROJEKT STOLETJA?**

Okrogla miza o problematiki osnovne šole na Zalem rovtu, oziroma o adaptaciji ali novogradnji le te, ni prinesla bistvenih novosti ali neposrednih rešitev. S prehodom na devetletno osnovno šolo se bodo pojavili problemi s prostorom na naših treh osnovnih šolah.

Nov idejni projekt osnovne šole na nogometnem igrišču naj bi bil že zasnovan, za dostop pa se potrebuje nova povezava preko Trziške bistrice. Očitno bo Trzin postal mesto mostov (nekateri namigujejo na nove Benetke), saj v zadnjem času vsako leto začnemo graditi novega. Sape pa je menda že pri drugem zmanjkalo.

Vsak se zaveda, da je treba rešiti probleme osnovnega šolanja, lahko pa si postavimo vprašanje, kaj storiti z objekti na Zalem rovtu, ki so bili v zadnjih letih na novo zgrajeni. Vanje so bila vložena znatna sredstva.

Tako imenovanih »projektov stoletja« imamo v Trzinu že kar nekaj - problem je v tem, da stoletje predolgo traja, želja pa je preveč.

TRZIN POJE 97

Prostori OŠ Bistrica so na predvečer slovenskega kulturnega praznika, v petek, 7.2. gostili sedem tržiških pevskih zasedb na tradicionalni občinski pevski reviji, letos že šestnajsti po vrsti. S po tremi pesmimi po lastnem izboru so se predstavili: CPZ Ignacij Hladnik, ki ga vodi Vito Primožič, CPZ sv. J. Krstnika iz Kovorja pod taktirko Andreja Zupana, vokalno instrumentalno skupina Zali rovt, ki jo na kitari spremlja in vodi Stane Grum, zbor Društva upokojencev Trzin, ki ga vodi Franci Šarabon, kvintet bratov Zupan in Pueri Cantorum, ki ju vodi Franc Slabe in fantovski kvintet KUD Lom pod Storžičem z Jožetom Tišlerjem na čelu, skupaj torej prek 120 pevcev. Pevski reviji pa je svoj pečat k slavnosti dodal še grafik in slikar Ernest Krnaič - Enči, ki je skozi lastne izkušnje spregovoril o slovenski kulturi in njenem prazniku.

AKTUALNA NOVICA

**ŽUPAN ZAHTEVA
RAZPUSTITEV
OBČINSKEGA SVETA**

Občinski svet je sredi marca izglasoval spremembo občinskega statuta, ki po novem določa, da ima Trzin profesionalnega župana. To pomeni, da je Občinski svet ravnal po mnenju večine Trzinčanov in Trzinčank (glej tudi Gorenjski glas), ki pravijo, da problematika v Trzinu zahteva celega človeka za župana. Tako bo v Trzinu od lokalnih volitev v letu 1998 naprej "vladal" le profesionalni župan.

Nekaj dni po tej odločitvi na Občinskem svetu pa je župan Pavel Rupar poslal predsedniku DZ dr. Janezu Podobniku predlog, da v najkrajšem možnem času razpusti Občinski svet Občine Trzin in razpiše predčasne volitve. Kot vzrok za tak predlog navaja: "Občinski svet do konca leta 1996 ni uskladil proračuna Občine Trzin za leto 1996 z veljavno zakonodajo in tako do konca leta 1996 ni bil sprejet niti proračun za leto 1996 ni niti pripravljen in sprejet proračun za leto 1997." Zakon namreč določa, da državni zbor LAHKO razpusti občinski svet in razpiše predčasne volitve, če občinski svet v letu, za katero ni bil sprejet proračun, tudi za prihodnje leto ne sprejme proračuna, ki bi lahko začel veljati ob začetku leta.

Župan se bo za utemeljitev tega predloga moral malo bolj potruditi in v skladu z zakonom ... počakati vsaj do konca letošnjega leta, saj je Občinski svet proračun za leto 1996 seveda sprejel, župan pa ga je izvajal na njemu lasten način.

**TRZINŠKI
RAZGLEDI**

TRZINŠKE RAZGLEDE IZDAJA OO SKD TRZIN. ČASOPIS JE VPISAN V EVIDENCO JAVNIH GLASIL, KI JO VODI URAD VLADE ZA INFORMIRANJE POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 1174. UREJA UREDNIŠKI ODBOR. GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK: JANA PRIMOŽIČ NASLOV UREDNIŠTVA: UREDNIŠTVO TRZINŠKIH RAZGLEDOV, P. P. 141, 4290 TRZIN. TELEFON UREDNIŠTVA: 064/53 016. CENA POSAMEZNE ŠTEVILKE 70,00 SIT. RAČUNALNIŠKI PRELOM: ASTRUM D.O.O., TRZIN · TISK: TISKARSTVO UZAR, TRZIN. NAKLADA 1.000 IZVODOV. STANJE POVZETO MARCHA 1997.